

ASPECTE ALE REVOLUȚIEI DE LA 1848 ÎN FOCȘANI

DUMITRU HUȚANU

Eveniment de o deosebită însemnătate în istoria țării, revoluția română de la 1848 a subliniat cu tărie aspirațiile seculare ale poporului nostru spre dreptate socială, libertate și unitate națională, spre progres.

„Plămădită în condiții asemănătoare, desfășurându-se în aceeași perioadă, proclamând țeluri comune, revoluția de la 1848 a avut un caracter unitar în toate cele trei țări românești. Faptul că pe steagul revoluționar din toate aceste provincii erau scrise aceleași idealuri supreme — desființarea servitutăților feudale și eliberarea țăranimii iobage, cucerirea de libertăți democratice, scuturarea dominației străine și realizarea unității și independenței naționale — ilustrează comunitatea de interese și aspirații ce-i unea pe fiii aceluiasi popor, în pofida hotarelor despărțitoare, artificiale și vremelnice“.

În lumina acestei reliefări magistrale, făcută de tovarășul Nicolae Ceaușescu, a importanței istorice a revoluției, evenimentele petrecute atunci în orașul de pe Milcov capătă semnificații majore, edificatoare. Din miezul acestor evenimente se desprinde obiectiv și logic, cel mai semnificativ aspect: manifestarea pleneră a năzuințelor maselor populare spre unitatea națională, chezașia cuceririi libertății și independenței poporului român.

Separat în Focșanii Moldovei și Focșanii Munteniei, orașul a cunoscut la mijlocul secolului trecut o intensă dezvoltare economico-socială, accentuându-i-se trăsăturile specifice unui oraș de graniță. Îndeosebi viața comercială a cunoscut o puternică înflorire ca urmare a intensificării schimburilor comerciale dintre cele două țări române în urma încheierii la Focșani, în 1835, a primei Convenții economice dintre Moldova și Țara Românească; are loc o dezvoltare crescândă a burgheziei, a meșteșugarilor și breslelor, o creștere numerică a păturilor sociale de jos orășenești, ceea ce explică îndeosebi participarea masivă a locuitorilor orașului de pe Milcov la revoluția pașoptistă.

La Focșani, participarea maselor populare la revoluție și-a avut specificul ei, dat de situația deosebită a orașului și a fost determinată de mersul revoluției în cele două țări române.

Izbucnită pe pământul Moldovei, revoluției i-a lipsit sprijinul maselor populare și ca urmare nu s-a putut extinde în toate orașele Moldo-

vei, încît în Focșanii Moldovei, în martie 1848, domnea liniștea. Vestea celor petrecute la Iași, măsurile represive ce au urmat, deosebit de drastice pe malul Milcovului, la hotar, au frînt elanul revoluționar al maselor.

S-au luat măsuri de întărirea pazei la granița cu Muntenia și Transilvania, s-au înființat noi pichete și puncte de pază ¹.

În pofida acestor măsuri, revoluționarii moldoveni Gr. Balș și Iorgu Sion, reușesc, la 8 aprilie 1848, să se strecoare în Focșanii Munteniei prin punctul de graniță Nr. 47, din fața mănăstirii Sf. Ioan (Piața Unirii de astăzi) ², unde găsesc sprijinul oficialităților locale ³. Întîmplarea înviorează oarecum atmosfera aparent liniștită a orașului, în timp ce, cu câteva zile mai înainte căminarul focșănean Alexu Sihleanu fusese îndepărtat din funcția de șef de secție în Departamentul Postelniciei și trimis sub stare de arest la Focșani „ca unul ce s-a făcut pârtaș răzvrătiților“ ⁴.

În Muntenia revoluția a fost mai bine organizată, au fost atrase masele largi populare, iar programul revoluționar a cuprins revindcărilor burghezo-democratice cerute de mase și de celelalte categorii sociale participante la revoluție. Sprijinită activ de masele populare, revoluția s-a extins în toate orașele țării. Focșanii Munteni sînt cuprinși de efervescența revoluției.

La 14 iunie 1848, Guvernul Provizoriu numește ca administrator al județului Slam-Rîmnîc pe Soarlat Filipescu ⁵. La 16 iunie acesta adresează un călduros apel locuitorilor orașului pentru organizarea gărzii naționale, semnat și de magistratul orașului, căpitanul Nicu Sonțu ⁶. Apelul găsește cuvenitul răspuns în conștiința maselor populare focșănene, hotărîte să apere cu arma în mînă revoluția. Primii care se înscriu pe lista gărzii naționale au fost meseriașii Vlad Neacșu și Ioan Gheorghe ⁷.

La 20 iunie 1848 are loc în Focșanii Munteni, în Piața Unirii de astăzi, sărbătoarea zilei de 11 iunie, ziua proclamării Constituției revoluționare. Locuitorii orașului, purtînd steaguri tricolore, cocarde și eșarfe, în frunte cu Nicu Sonțu au salutată Constituția în fața Administrației, apoi s-au îndreptat spre Piața Munteni, la hotarul cu Moldova, unde îi așteptau „grămezi și mai multe de oameni și dorobanți înșiruiți, cu embleme patriotice, care i-au primit cu aclamații de bucurie Să trăiască Constituția, Guvernul vremelnîc, și binevoitorii țării !...“ ⁸.

În orașul luminat feeric, au răsunit pînă noaptea tîrziu salvele de tun și de puști, ovațiile și aclamațiile mulțimii. „Ziua a fost din cele

1 Anul 1848 în principatele române. Acte și documente. Tom. I, Buc., 1902, doc. 142, p. 274—275.

2 Anul 1848, doc. 141, p. 273—274.

3 D. F. Caiian : Istoricul orașului Focșani, Focșani, 1906, p. 221.

4 Anul 1848. doc. 57, p. 186.

5 Idem, doc. 336, p. 558.

6 Arh. Stat. Focșani, fond Magistr. orașului Focșani, ds. nr. 38/1849, fila 4.

7 Arh. Stat. Focșani, fond Magistr. orașului Focșani, ds. 38/1849, fila 4 verso.

8 Arh. Stat. Focșani, fond Magistr., ds. 38/1849, fila 4 verso.

mai vesele, ca niciodată din cîte s-au serbat în acest oraș. De dimineată și pînă la miezul nopții, grămezi de oameni cu lăutari, coete de dorobanți, mulțime de gvardiști, cîntau, jucau, venneau pe uliți și se salutau cu nespuse urături, iar alții răspundeau cu căldură la aceste salutări. Să trăiască frăția, dreptatea, patrioții cei buni, să trăiască toată România“⁹.

S-au ținut discursuri inflăcărâte și s-a trimis Guvernului revoluționar o adresă semnată de 77 de persoane în care locuitorii orașului își exprimau adevărul la programul revoluționar și asigurau guvernul că „...toată obștea județului va răspunde la apelul patriei, cîtă trebuință vor cere a ne jertfi pentru dînsa“¹⁰. În discursurile rostite atunci s-a făcut elogiu revoluției, al Constituției, iar ziua de 11 iunie era considerată ca una din cele mai mari zile din istoria poporului nostru.

În cuvîntul său Soarlat Filipescu, administratorul județului, spunea: „O faptă din cele mai strălucite și care se va însemna ca o epocă nouă în anele noastre, s-a săvîrșit la 11 ale acesteia în capitala București“¹¹.

Căpitanul Nicu Sonțu își exprima convingerea că „românul va ști arăta lumii cît de mult prețuiește aceasta (constituția) și se va lupta pînă la cea din urmă suflare pentru apărarea ei“¹². Un inflăcărât discurs patriotic l-a ținut învățătorul Teodosie, care definea ziua de 11 iunie ca una din „...cele mai frumoase ce au strălucit vreodată pe pămîntul României“. Această zi, spunea el, se va scrie cu litere neșterse în anele românilor și se va serba cu mare dragoste de viitorime“.

Evocînd lupta de veacuri a poporului nostru pentru libertate națională, Teodosie adresa un fierbinte și patriotic apel locuitorilor orașului Focșani pentru apărarea revoluției „Veniți de îmbrățișați cu căldură sfințele noastre steaguri părintești pe care iubita noastră patrie ni le întind. Cinstiți-le după cum și strămoșii noștri le-au cinstit și le-au adorat. Ziceți cu toții împreună Trăiască Constituția! Trăiască Libertatea, trăiască fraternitatea“¹³.

La sfîrșitul lunii iunie 1848, este numit administrator al județului Slam-Rîmnîc intransigentul Soarlat Turnavîtu. Acesta, împreună cu magistratul orașului, Nicu Sonțu, au trecut la arestarea celor ce se ridicau împotriva revoluției. La 7 iulie sînt arestați Zamfirache Sihleanu, care încercase să preia funcția de administrator și să lovească astfel în revoluție și Tudor Popescu ce „umbla... intrigînd împotriva Constituției“¹⁴, pentru ca la 24 iulie să fie arestați indivizii: Oprîșan Iorgulescu și Iordache Rîmniceanu, arendașul moșiei Chiojdenii Mari „pentru activitate împotriva Guvernului și a Constituției“¹⁵.

9 Anul 1848. Tom. II, doc. 482, p. 1—2.

10 Idem, p. 2—3.

11 Anul 1848, doc. 483, p. 6—7.

12 Idem, p. 7.

13 Ibidem, p. 7—8.

14 Ibidem, doc. 754, p. 338.

15 Ibidem, doc. 1.076, p. 709.

Același Soarlat Turnavitu propune generalului Gh. Magheru trimiterea unor agitatori prin județele țării, „care să umbre din sat în sat și să-i îndemne pe tineri să se înscrie în garda națională... chezășuind prin aceasta liniștea patriei noastre“ și, deci, apărarea revoluției.

Referindu-se la înăsprirea relațiilor cu Isprăvnicia județului Putna, Soarlat Turnavitu intuia cu justețe teama autorităților moldovene față de revoluție. „Aceasta este o dovadă, scria el, într-un raport către Ministerul din Năuntru, că vor să rupă comunicațiile la noi, spre a putea prelungi timpul tiraniei asupra fraților noștri moldoveni, care doresc a fi și la dînșii dreptate și frăție și a căror dorință crește tot mai repede văzînd-o la noi“¹⁶.

Trădarea intereselor maselor populare, incapacitatea burgheziei de a desăvîrși revoluția burghezo-democratică, intervenția armatelor străine au dus la înăbușirea revoluției. A urmat o perseverență și aprigă campanie de prigonire și persecutare a celor care au participat activ la revoluție. Din Focșani sînt arestați și trimiși la Văcărești administratorul Soarlat Turnavitu, căpitanul Nicu Sonțu (tatăl eroului de la Plevna — Gh. Sonțu, Costache Șonțu, polițai, Mihalache Zăgănescu — subcirmuitor. Categorișit ca „organ tare“ în timpul revoluției, pitarul profesor orașovean Scarlat Turnavitu este menținut la Văcărești pentru funcția de administrator revoluționar al județului Slam-Rîmnic, pentru arderea Regulamentului Organic, Comisia de cercetare declarîndu-l „complicat în revoluție de mare grad“¹⁷.

Aceeași Comisie de cercetare îl declară pe Mihalache Zăgănescu, subcîrmuitor la plasa orașului Focșani, „revoluționar din cei mai înfocați“, îl acuzau de faptul că „deodată cu ivirea revoluției a îmbrățișat această... cauză cu nespūsă aprindere“ și că „insufla duhul revoluționar“ sătenilor și orașenilor“, că „făcea propagandă, necinstea boierii, pira pe reacționari... iar cu o zi înaintea intrării trupelor rusești adunase din cuprînsul plășii sale o samă de locuitori țărani în oraș și-i îndemna ca la trecerea armii să se împotrivescă...“. Mai mult, în ajunul intrării trupelor rusești în Focșanii Munteni, oînd steagurile revoluționare de pe hotar au fost dărîmate, Mihalache Zăgănescu a avut îndrăzneala a aduna cîțiva partizani ai săi și au mers cu dînșii de au pus steagul revoluției la loc pe hotar, nu departe de sentinela românească, „strigînd către toți ca să împlinte sabia în aristocrați și în cei care au dat jos steagul“¹⁸.

Faptele, deosebit de semnificative și care atestă hotărîrea maselor populare de a apăra revoluția cu arma în mînă, dovedesc că la hotarul cu Moldova a existat un puternic spirit revoluționar, că au existat condiții prielnice unei organizări a rezistenței împotriva dușmanilor revoluției.

O discuție aparte o suportă căpitanul Nicu Sonțu. Unele din acțiunile căpitanului Nicu Sonțu din timpul revoluției au fost deja semnalate ceva mai înainte. Ele au constituit o parte din motivele arestă-

16 Ibidem, doc. 216, p. 250—251.

17 Ibidem, doc. 570, p. 92—93.

18 Ibidem, doc. 261, p. 250—251.

rii și detențiunii sale la Văcărești. Interesant de semnalat, este legătura dintre el și marele revoluționar Nicolae Bălcescu.

La sfârșitul lui iunie 1848, N. Bălcescu trimitea din Focșani lui A. Goleșcu o scrisoare în care se referea la misiunea sa la Focșani, la măsurile grabnice ce trebuiau luate pentru organizarea rezistenței armate, la trimiterea comisarilor prin județe pentru a-i îndemna pe țărani „la apărarea în contra acelorora ce ar voi a le lua drepturile dobândite“.

În scrisoare Bălcescu amintea de trimiterea unui om peste hotare în Focșanii Moldovei, pentru a se convinge dacă într-adevăr Isprăvnicia județului Putna primise ordin să pregătească aprovizionarea unui număr de 30.000 de ostași ruși care trebuiau să sosească în oraș¹⁹.

Actul de acuzare a căpitanului Nicu Sonțu cuprinde, pe lângă celelalte acțiuni și faptul „că de către chiar un membru al aceluși guvern revoluționar s-a ales la o misiune... de a se duce peste hotar și a aduce știință despre venirea oștilor rusești, care această misiune a fi îndeplinit-o cu exactitate“²⁰.

Este clar deci că trimisul lui Bălcescu a fost magistrul Focșanilor Munteni, căpitanul Nicu Sonțu. Activitatea acestuia din timpul revoluției explică în cea mai mare parte izvoarele patriotismului, dus până la jertfa supremă, al maiorului Gh. Sonțu, căzut la Plevna pentru îndeplinirea unuia dintre idealurile revoluției pașoptiste și al tatălui său — independența națională.

Cel mai semnificativ aspect al mersului evenimentelor de la 1848 în Focșani rămâne manifestarea ideii și năzuinței de unitate națională. S-a scris o întreagă literatură istorică despre prezența și afirmarea acestei năzuințe seculare a poporului român, despre împlinirea ei. În timpul revoluției de la 1848 a fost exprimată cu o intensitate de-a dreptul impresionantă în scrisorile revoluționarilor, în articolele de presă, în manifestările maselor populare, ale participanților la revoluție, în însăși conținutul, manifestarea și esența revoluției de la 1848 din țările române.

Dacă la Focșani această manifestare a ideii și năzuinței de unitate națională capătă oarecum o notă caracteristică, particulară, aceasta se datorește situației deosebite a orașului de dincoace și dincolo de Milcov.

Manifestarea ei a îmbrăcat forme variate, izvorâte din convingerea fermă a maselor populare din Focșani că locuitorii din dreapta și stînga Milcovului sînt fiii aceluiași popor.

Așa se explică sprijinul acordat de Scardat Filipescu, administratorul județului Rîmnicul-Sărat și de Nicu Sonțu, magistrul orașului Focșani Munteni, celor doi revoluționari Gr. Balș și Ionu Stion²¹. Sprijinul a fost atît de categoric încît nici strădaniile ispravnicului de Putna și nici ordinul Ministerului din Năuntru al Țării Românești²² nu au dus la extrădarea lor, ba din contra, cînd nu au mai putut fi sprijiniți, li s-au creat condițiile să fugă și să ajungă la Brîila²³.

19 Ibidem, doc. 57, p. 92—93.

20 Doc. 1848, Dir. Arh. doc. 95, p. 121.

21 Anul 1848... I, doc. 139, p. 272.

22 Idem, doc. 172, p. 306.

23 Ibidem, doc. 181, p. 312 ; D. F. Caian op. cit., p. 2.222.

Desfășurarea evenimentelor, odată cu declanșarea revoluției din Țara Românească, oferă prilejul unei puternice manifestări a ideii de unitate națională în Focșanii Munteni. Masele populare au primit oficialitățile, cu prilejul sărbătoririi zilei de 11 iunie, cu aclamații, scandînd: „Trăiască Constituția, Guvernul vremelnice, Trăiască România Toată!“²⁴ (s. n.) Și mai semnificativ rămîne participarea la această sărbătoare a moldovenilor din orașele Focșanii Moldovei, Tecuci și Bîrlad²⁵ despre care Nicu Sonțu scria „*Moldovenii asemeni au luat parte la această zi mare. Se citea pe fețele lor... nădejdea că o zi vor ajunge și ei elementul unui viitor mai fericit*“²⁶.

La fel și Scarlat Filipescu: „La această publică veselie au luat parte și mulți dintre orașenii Moldovei care *ne-au mărturisit că asemenea prilej de obștească veselie doresc să sosească și la dinșii cît mai curînd, ca împreună să poată striga: Să Trăiască UNIREA POPORULUI ROMÂN!*“²⁷ (s. n.).

În discursurile rostite cu acest prilej, se întîlnesc la tot pasul cuvinte și expresii ca: pămîntul românesc, neamul românesc, aurora României, drepturile românilor, România, românului, poporul român etc.²⁸. Acestea căpătau la Focșani expresie vie, organică, a năzuinței de unitate națională.

În discursul ținut, învățătorul Teodosie spunea: „Astăzi și românii de la mîc la mare se găsesc frați...“, „să fim... tari în dragoste, UNIREA și frăția cea dintre noi înșine“, „să ne silim dar, fraților români, a înrădăcina dragostea, frăția, unirea în inimile noastre, ca să putem și noi dovedi în fața luminatei Europe că tot se mai păstrează în noi o scînteie de roman, al căror nume și origine nu în zadar le purtăm...“²⁹.

Referindu-se la relațiile cu Isprăvnicia județului Putna, Scarlat Turnavitu vorbea de „*frații noștri moldoveni care doresc a fi și la dinșii dreptate și frăție...*“³⁰. Aceeasi idee este exprimată și în fața reprezentantului guvernului revoluționar, I. H. Rădulescu de către deputații județului „Astăzi tot românul, spuneau ei, așteaptă de la dumneavoastră să-i creșteți cu căldură pruncul (Constituția) ce vi-l încredințează, căci într-însul noi cît și iubită noastră mamă, ROMÂNIA, își privesc fericirea“³¹.

Și focșănenii nu s-au dezmințit. S-au avîntat în lupta pentru unire și-au realizat visul la 1859 și 1862, cînd s-a unificat orașul și-au jertfit fiii pe cîmpurile de sînge și glorie de la Grivița, Plevna și Smîrdan și-au apărat, cu un eroism intrat în legendă, la Mărășești, Mărăști și Soveja, ființa națională. Nu se desmint și acum. Strîns uniți în jurul partidului comunist, expresia ridicării pe cele mai înalte culmi a ideii și năzuinței

24 Ibidem, doc. 482, p. 3.

25 Ist. Rom. Vol. IV, Buc.

26 Anul 1848... II, doc. 48, p. 2.

27 Anul 1848, doc. 482, p. 2.

28 Idem, doc. 498, p. 22.

29 Ibidem, p. 10.

30 Ibidem, III, doc. 1.169, p. 63

31 Ibidem, II, doc. 650, p. 205.

de unitate națională, ei își făuresc destinul communist, își schimbă radical fața orașului și luptă hotărâți pentru o Românie liberă și independentă, ridicată pe culmile cele mai înalte ale civilizației și progresului.

R é s u m é

ASPECT DE LA RÉVOLUTION DE 1848 À FOCȘANI

L'évolution historique particulière de la ville de Focșani jusqu'à la moitié du siècle, causée par sa situation aux confins entre la Moldovie et la Valachie a déterminé, tel que le souligne le présent travail, l'affirmation au temps de la Révolution de 1848, l'idée de l'unité nationale ainsi que celle de l'aspiration du peuple roumain à l'accomplissement de cet idéal.